

Piddyachyi V. M.

THE FOUNDATION OF ESSENCEPROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF A FUTURE PEDAGOGUE

On the basis of category analysis of professional self-development of future pedagogues ascertained its essence. Exposed methodological approaches observance of which will provide its effective realization. Investigated philosophical, psychological and pedagogical approaches to consideration of categories «development» and «self-development». Explored maintenance, varieties, directivity, signs, psychopedagogy constituents, functions, factors and terms of self-development. Found out the value of concepts «profession», «pedagogical profession», «pedagogue», «future pedagogue». Defined concept «professional self-development of future pedagogue».

Keywords: development, self-development, pedagogical profession, profession, pedagogue, future pedagogue.

Стаття надійшла до редакції 06.04.15

УДК 378.14

*Сверіда Б.В., Антонюк В.М.,
Івано-Франківськ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА – ШЛЯХ ДО ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

В арсеналі навчально-освітніх закладів є багато різноманітних науково-методичних засобів і прийомів, за допомогою яких формуються всебічно й гармонійно розвинена особистість, проходить підготовка майбутніх фахівців різних напрямів професійної діяльності.

У формуванні такої особистості найважливішими педагогічними категоріями є навчання, освіта й виховання. Правильне використання цих категорій, тісно взаємопов'язаних між собою, забезпечує розвиток і життєдіяльність людини в якнайшвидших її проявах. В цьому процесі важливу роль відіграє педагогіка, яка повинна досліджувати навчально-виховний процес як цілісну, єдину систему засобів педагогічного управління, складний комплекс навчально-виховного впливу на особистість.

Зокрема, навчання допомагає людині набути досвід у науковій та чуттєво-предметній сферах, передбачає підготовку особистості до теоретичної і практичної діяльності шляхом засвоєння необхідних знань, умінь, навичок.

Основою будь-якого педагогічного процесу є метод, на основі якого відбувається навчально-педагогічна дія. Виходячи із дидактичного визначення методу навчання, можна вважати що це є певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання. Тому перед кожним

педагогом стоїть завдання здійснювати правильний підбір методів відповідно до мети і змісту навчання, вікових особливостей слухачів (студентів). Все це сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей, озброює їх уміннями й навичками використовувати отримані знання на практиці, формує їхній світогляд.

Багатьма науковцями визначені основні методи, що забезпечують проведення навчально-виховного процесу. Їх розподіляють на дві основні групи: традиційні і нетрадиційні. Кожна із них об'єднує певну групу методів навчання, що використовується у навчально-виховному процесі для формування в студентів відповідних практичних умінь і навичок, стимулювання та підвищення інтересу до занять, активізації і заострення сприймання навчального матеріалу тощо. Застосування таких методів можна характеризувати як цілеспрямований педагогічний процес організації та стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності студентів з оволодіння науковими знаннями, розвитку їх творчих здібностей, світогляду, морально-естетичних поглядів і переконань. Так, наприклад, особистісно-орієнтоване навчання допомагає студентам удосконалювати та систематизувати власні знання та фахові навички, активізувати власний досвід, розвинути мислення, пам'ять, увагу та уяву, виробити позитивне ставлення до навчального процесу, формувати найкращі особистісні якості. При такому підході викладачі постійно приймають рішення, співпрацюють з іншими дорослими та студентами у створенні розвивального середовища, поважають їхні думки та їх право вибору, допомагають їм розвивати навички, які стануть основою успіху їхнього подальшого життя.

В кожному навчальному закладі навчальний процес має специфічні особливості й організовується відповідно до типу і профілю, до форми та системи навчання.

На розвиток та формування особистості цілеспрямовано впливають навчання і виховання. Вони постають як підпорядкована певній меті діяльність, результати якої мають передбачувальний, конкретно визначений характер.

Аналіз змісту навчально-виховної діяльності дає підстави стверджувати, що процес формування особистості проходить повноцінно і якісно з урахуванням всіх суспільних цінностей. Тому виникає необхідність поглиблення й оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців, особливо це стосується навчальних закладів технічного спрямування. Роль викладача в цьому процесі особлива. У формуванні їх особистісних якостей важливу роль відіграє організація навчального процесу. Адже саме у процесі навчання розвиваються або нівелюються самооцінка, самоповага, толерантність, прийняття точки зору інших, вміння

дискутувати та відстоювати свої переконання. Саме тому необхідно пам'ятати, що те, як ми навчаємо, має не менше значення, ніж те, чого ми навчаємо. Від того, які навчальні методи ми використовуємо, буде залежати, чи сформуємо ми в індивіда здатності відстоювати демократичні зміни. Адже демократична освіта – це, насамперед, процес активної взаємодії між педагогами та студентами.

Реалізація цього завдання більшою мірою залежить від педагогічних кадрів, їхньої майстерності та професіоналізму. Тому методи навчання студентів повинні максимально сприяти виконанню поставлених цілей.

За десятки років своєї педагогічної діяльності відомий дослідник академік І.А. Зязюн розробив велику кількість різноманітних наукових методик, які дають можливість розвивати і формувати суспільно-свідому особистість.

Формувати особистість є не простим завданням. Серед основних положень, якими повинен володіти педагог-майстер, є постійний пошук самовдосконалення, самовиховання, що є основною запорукою педагогічної майстерності.

У даний час домінантою навчально-виховного процесу повинна бути підготовка викладача, здатного вийти за рамки дисципліни, що викладає і перенести студента на площину творчого мислення, до більш відповідального підходу у формуванні своєї професійної майстерності.

Сьогодні, як ніколи раніше, гостро постала проблема постійного поновлення своїх знань, самовдосконалення професійного рівня. Відповідно до цих вимог планується і проводиться навчання в центрі педагогічної майстерності. З розумінням потреби в такому навчанні викладачі інженерно-технічних спеціальностей проходять педагогічну та психологічну підготовку, що дає їм можливість краще спілкуватися із студентами, колегами в умовах професійної діяльності, оволодіти елементами педагогічної техніки керування собою і взаємодії зі студентами. Слід відзначити, що викладачі позитивно сприймають таке навчання, особливо відношення змінилось після участі в проведенні таких занять академіка Зязюна І.А. та співробітників Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, який він очолював. Іван Андрійович зазначав, що розвитку педагогічної освіти повинні бути притаманні: цілеспрямоване підвищення методологічного рівня викладання дисциплін у вищих навчальних закладах будь-якого профілю; розробка і використання ефективних моделей взаємодії теорії педагогіки вищої школи і практики; формування громадянської позиції викладача – умінь самостійно творчо мислити, правильно оцінювати педагогічну ситуацію, брати на себе відповідальність за результати професійної діяльності; включення усіх

студентів до дослідницької діяльності. Дуже важливо вміти розвивати професійну культуру як уміння творчо організувати цілісний навчально-виховний процес.

Наголошувалось, що формування педагога є складним процесом безперервного цілеспрямованого збагачення індивідуальності.

Навчаючись азів педагогіки та психології слухачі центру педагогічної майстерності усвідомлюють, що педагогіка – мистецтво (К.Д. Ушинський), його творення – індивідуальний розвиток педагогічних можливостей кожного викладача і студента (А.С. Макаренко).

Академіком Іваном Андрійовичем Зязюном, найбільш вдало, на наш погляд, дано визначення високого звання «вчитель». Воно невід’ємне від поняття «культура» і є ознакою високого рівня загального і професійного розвитку особистості, її духовного потенціалу. Вчений зробив висновок, що вчитель виконує важливу соціальну функцію – духовно відтворює людину, отже, й суспільство. Тому це не тільки професія, покликання якої трансформувати знання, це висока місія творити особистість, утверджувати людину в людині.

У сучасних суспільно-економічних реаліях, що зумовили пошук нових освітніх концепцій, педагогічна майстерність є не лише комплексом властивостей особистості, що забезпечують високий рівень професійної діяльності на рефлексивній основі, а й системою професійних компетентностей, сформованих на методологічному, теоретичному, методичному і технологічному рівнях.

Професійна готовність науково-педагогічного працівника до педагогічної діяльності передбачає його професійну кваліфікацію та певну сукупність особистісних якостей і властивостей. Викладач вищої школи має бути не тільки спеціалістом, що навчає майбутніх фахівців, а й ученим. Авторитет викладача залежить від його наукового рівня, наукової праці та досягнень.

Використовуючи різні існуючі методології з вивчення особистісних якостей викладача, його професійної діяльності ми намагались визначити основні критерії, які характеризують готовність педагога до роботи з студентами в технічному навчальному закладі. Така мета ставилась при розгляді цієї проблеми на науково-методичних конференціях та семінарах університету. Ми прийшли до висновку, що для цього необхідно озброїти викладачів додатковими знаннями з педагогіки та психології.

Тому, розуміючи це, виникла ідея створити в університеті центр педагогічної майстерності, в якому могли б викладачі поповнити свої знання з професійної педагогіки та психології, набути практичних навиків шляхом обміну досвідом та застосовувати в подальшому у своїй педагогічній діяльності.

З цією метою в університеті більше 10 років працює центр педагогічної майстерності, мета якого готувати викладачів нової генерації, які здатні розробляти і використовувати у навчальному процесі нові технології навчання. При центрі проходять підвищення кваліфікації викладачі з питань педагогіки і психології, опановуються ними нові методи навчання та створюються засоби, навчально-методичні матеріали, розповсюджується кращий педагогічний досвід.

За висновками академіка І.А. Зязюна дуже важливо вивчити спочатку здібності викладача. Вважає, що складовими професіоналізму в будь-якій професії є компетентність і озброєність системою вмінь. Але в педагогічній діяльності, на його думку, для професіоналізму недостатньо лише цих компонентів. Необхідні певні особистісні якості, тому що сам педагог є інструментом впливу на студента. І цей інструмент – його душа.

Проблема професійної підготовки викладача є актуальною не тільки в нашому університеті. На наш погляд, залишається в цілому недостатньо дослідженою модель викладача вищого технічного навчального закладу. В працях А.В. Семенової, І.П. Приходько, В.Л. Ортипського, В.І. Юрченко, І.А. Мамчевої готовність викладача до професійно-педагогічної діяльності визначається такими компонентами, як: професійна самосвідомість, ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет та способи діяльності, навички та вміння практичного втілення цих способів, а також професійно значущі якості особистості [2, 228].

Справжній педагог повинен бути в постійному творчому пошуку, досконало володіти прийомами навчання і виховання, педагогічною технікою, вміло передавати свій досвід молодим викладачам.

Вважаємо, що педагогічна творчість відображає процес особистісної і професійної реалізації та самореалізації педагога в професійно-педагогічній діяльності. Про важливість творчості для фахового розвитку особистості необхідно завжди пам'ятати.

Показово, що лише творчий викладач, який вдосконалює свою педагогічну майстерність, залишається цікавим для студентів і може спонукати їх до творчості під час навчального процесу. Творчість – це вища форма людської діяльності.

На наш погляд, слушним є враховувати методичну компетентність педагогів. Зрозуміло, що розвиток методичної компетентності – це процес, який триває упродовж всієї професійно-педагогічної діяльності викладача. Тому її формування в умовах вищого навчального закладу – це тільки перший етап, хоча надзвичайно важливий. Проте варто зазначити, що рівень методичної компетентності залежить від індивідуальних особливостей викладача, специфічних особливостей пізнавальної, емоційно-вольової сфери, темпераменту й характеру

особистості. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, можна зробити висновок про те, що немає єдиного погляду на визначення поняття методичної компетентності та її структури. Вона є важливим показником рівня професійної підготовки викладача. Тільки шляхом подолання своїх помилок підвищуються основи методичної роботи.

Виходячи із сказаного, важливо відзначити, що необхідно створювати умови професійної діяльності педагога, визначити рівні підготовки викладача, сформованість його умінь та навичок у контексті сталого розвитку та компетентнісного підходу до реалізації особистісно орієнтованої освіти.

Дуже важливу роль в цьому процесі повинна відігравати система оцінювання педагогічної компетентності викладача, результати якої мали б бути доступними всім, хто ними цікавиться: ректорату, студентам, батькам і т. ін. Інструментом контролю та стимулювання педагогів щодо ефективності викладання начальних дисциплін, вивчення інформації відносно якості навчального процесу та освітніх послуг мало б бути оцінювання студентами педагогічної компетентності викладачів. Питання оцінювання проблемне. Воно постійно дискутується, вказується багатьма науковцями на те, що практично неможливо уникнути суб'єктивізму в цьому процесі. Але ми вважаємо, що отримані результати допомагають вирішувати проблему, яка виникає при підборі кадрів. Для роботи у вищому навчальному закладі потрібні компетентні викладачі, а не просто висококваліфіковані педагоги, такі викладачі, які мають внутрішній поклик душі до викладання.

Для об'єктивного оцінювання педагогічної компетентності варто брати всі показники педагогічної діяльності викладача. Певні напрацювання з цього питання є в нашому університеті.

Можна погодитись також із визначенням американських дослідників про те, що педагогічна компетентність викладача – це висока внутрішня культура і духовна краса, власний широкий світогляд та інтелект, гармонійне поєднання всіх професійних характеристик педагога, його досвіду, знань, умінь і навичок, які комплексно використовуються в навчальних, організаційних, методичних, наукових, культурних заходах навчально-виховного процесу.

Висновок

Можна констатувати, що:

1. Потребує суттєвого підвищення рівень професійної педагогічної майстерності викладачів вищої технічної школи України для наближення його до європейських стандартів.

2. Необхідно удосконалювати діючу систему підготовки науково-педагогічних кадрів через аспірантуру вищих навчальних закладів, зокрема, у фахово-педагогічному напрямі.
3. Назріла потреба у системі перепідготовки науково-педагогічних кадрів технічних вищих навчальних закладів. В існуючому вигляді вона не відповідає вимогам міжнародних стандартів ISO 9000.
4. Виникла потреба в узаконенні діяльності центрів педагогічної майстерності. Наділіти їх повноваженнями у здійсненні підвищення фахової педагогічної кваліфікації викладачів технічних навчальних закладів.

Список літератури: 1. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид. допов. і переробл. - К.: Вища пік., 2004. - 422 с. 2. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб./З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд.- 3-тє вид., перероб. І доп.- К.; Знання, 2007.-495 с. 3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009.-472 с.-ISBN 978-966-364-820-0. 4. Педагогічні здібності викладача як предмет психологічного дослідження. . [Електронний ресурс]/Мамічева І.А./

Bibliography (transliterated): 1. Zyazyun I.A. Pedahohichna maysternist': Pidruchnyk / I.A. Zyazyun, L.V. Kramushchenko, I.F. Kryvonos ta in.; Za red. I.A. Zyazyuna. 2-he vyd. dopov. i pererobl. - K.: Vyshcha pik., 2004. - 422 s. 2. Pedahohika vyshchoyi shkoly: Navch.posib./Z.N.Kurlyand, R.I.Khmelyuk, A.V. Semenova ta in.; Za red. Z.N.Kurlyand.- 3-tye vyd., pererob. I dop.- K.; Znannya, 2007.-495 s. 3. Ortyns'kyu V.L. Pedahohikavyshchoyishkoly: navch.posib. [dlya stud. vyshch. navch. zakl.] / V.L.Ortyns'kyu – K.: Tsentr uchbovoyiliteratury, 2009.-472 s.-ISBN 978-966-364-820-0. 4. Pedahohichnizdibnostivykladacha yak predmet psykholohichnohodoslidzhennya. . [Elektronnyy resurs]/Mamicheva I.A./

Сверіда Б.В., Антонюк В.М.

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА – ШЛЯХ ДО ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

В статті висвітлені основні підходи до формування професійності, компетентності науково-педагогічного працівника вищого технічного навчального закладу в період його педагогічної діяльності, розглянуто окремі категорії професійної діяльності викладача, які впливають на якість підготовки фахівців у вищій школі.

Ключові слова: професіоналізм, педагогічна майстерність, професійна компетентність.

Sverida B.V., Antonyuk V.M.

FORMATION EDUCATIONAL SKILLS

TEACHERS - ROAD TO HIS PROFESSIONAL GROWTH

The article highlights the main approaches to the formation of professional competence of scientific and pedagogical worker of higher technical educational institution during his academic work, explores some categories of professional teacher that affect the quality of training in high school.

Keywords: professionalism, teaching skills, professional competence.

Сверіда Б.В., Антонюк В.М.

ФОРМИРОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ - ПУТЬ К ЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ РОСТУ

В статье рассмотрены основные подходы к формированию профессионализма, компетентности научно-педагогического работника высшего технического учебного заведения в периоде педагогической деятельности, рассмотрены отдельные категории профессиональной деятельности преподавателя, которые влияют на качество подготовки специалистов в высшей школе.

Ключевые слова: профессионализм, педагогическое мастерство, профессиональная компетентность.

Стаття надійшла до редакції 06.04.15

УДК 378.147

*Сікорська Л. О.,
Вінниця, Україна*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Початок нового тисячоліття ознаменувався корінними перетвореннями в усіх сферах життя – в економіці, громадських відносинах, у світі науки, техніки та освіти, в психології людей. Інтеграція у світову спільноту і процес побудови відкритого демократичного суспільства ставлять перед українською системою освіти нову мету – підготовка фахівців, які мають загальнопланетарне мислення, здатних розглядати себе не лише як представників національної культури, що проживають у конкретній країні, але і як громадян світу, які сприймають